

Використані джерела:

1. *Кругликов Л.Л. О критериях назначения уголовного наказания. // Советское государство и право. – 1988. - №8. – С. 61-63.*
2. *Про практику призначення судами кримінального покарання. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003р. №7 (із змінами від 10.12.2004) // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчальний посібник / Укл. Б.О. Кириць. – Львів: ПАІС, 2005. ISBN 966-567-122-4*
3. *Кругликов Л.Л. Смягчающие иотягчающие ответственность обстоятельства в уголовном праве (Вопросы теории) / Л.Л. Кругликов. – Воронеж. Издательство Воронежского ун-та, 1985. – 164с.*

Олійник Уляна Миколаївна,
*асистент кафедри міжнародного та європейського права
Хмельницького університету управління та права*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Питання про застосування рішень Європейського суду з прав людини було і залишається одним із найдискусійніших у юридичній науці. Воно виходить і на рівень практичної юриспруденції у зв'язку з закріпленням у Законі України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» норми, згідно з якою практика Суду визнається джерелом права в Україні (ст. 17).

Проте механізм використання рішень Суду у процесі правозастосовної діяльності й досі залишається нерозробленим, а право безпосередньо застосовувати рішення Суду віддається на розсуд суб'єктів цієї діяльності й тому є проблематичним. З огляду на особливий статус Європейського суду з прав людини, в українській правовій науці існує ряд дискусійних питань у сфері взаємодії національного законодавства і прецедентів Європейського суду, і особливе місце серед них займає проблема визначення правової природи рішень Суду. Також важливим є питання про те, чи можна вести мову про прецеденти Європейського суду з прав людини і про впровадження прецедентного права в Україні.

Європейський суд з прав людини – незалежний наднаціональний орган правосуддя, який на європейському рівні здійснює контроль за дотриманням основних прав людини всіма країнами-учасницями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3], забезпечуючи дотримання і виконання ними норм Конвенції. Це завдання він здійснює шляхом розгляду і вирішення конкретних справ, прийнятих ним до провадження на основі скарг, поданих фізичною особою, неурядовою організацією або групою приватних осіб. Варто зауважити, що кількість скарг, які надходять від усіх країн-учасниць Конвенції, щороку зростає. Можливо, це пов'язано з тим, що громадяни не задоволені результатами національних судових розглядів, і їм нічого не залишається, як звернутися до Європейського суду [2].

Найбільше значення під час безпосереднього застосування норм та принципів Конвенції має створене Судом прецедентне право, яке конкретизує права людини, визначає їхню юридичну природу. Це стало можливим завдяки застосуванню практичних підходів щодо прийняття судових рішень, запозиченому в країн загального права (common law). Власне основою загального права, на думку авторитетного англійського теоретика природного права

та правового коментатора В. Блекстоуна [5, с. 30], в англійській історії завжди був принцип «верховенства розуму» (rule of reason). Ототожнення загального права з розумністю відображає набутки теорії природного права, згідно з якою джерелом природної справедливості є переконання людей про взаємозалежний розвиток стану речей та подій як виразник певних цінностей народу, тобто за сучасною термінологією, – «публічна концепція справедливості». Як зазначав Г. Лаутерпахт, «природно-правові теорії не побудовані на споглядальних, вольових висновках. Вони з самого початку виявилися узагальненням практичного досвіду» [5, с. 48].

Україна є частиною континентальної правової системи, де основним джерелом права є закон, і судові рішення є правозастосовними, а не нормативними актами в національному праві. Власне, складається ситуація, за якої судові прецеденти Європейського суду є джерелом права, а судові рішення національних судів до системи правових джерел не відносяться, так як, за загальним правилом, вони нових норм не утворюють, а лише застосовують чинне право.

Неоднорідність поглядів на правову природу рішень Європейського суду спричинила твердження про те, що так зване право Суду є дещо середнє між прецедентним правом у його традиційному розумінні та стало сформованою на континенті традицією щодо судової практики як визначеної, однакової, послідовної, усталеної позиції судів з визначених питань правозастосовної діяльності. Тобто рішення Європейського суду можна розглядати як нібито новий вид джерела права, який «випадає» зі стандартної класифікації джерел права, до якої впродовж століть звикли правники, - прецедент (англійський стандарт) і кодифікована норма (континентальна правова система) [1, с. 174-175].

Судова практика у романо-германській правовій системі жорстко прив'язана до «нормативного» права, навіть якщо вона інколи доволі вільно тлумачить його.

Підсумовуючи сказане, можна виділити такі моменти:

а) практику Європейського суду з прав людини слід розглядати як джерело права України. У системі джерел це джерело права за юридичною силою слід розмістити одразу після міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

б) утілення практики Європейського суду з прав людини дасть змогу посилити вже сформований механізм захисту прав та охоронюваних законом інтересів європейськими стандартами;

в) визнання практики Європейського суду з прав людини джерелом права є невідворотним процесом адаптації національного законодавства України до законодавства Європейського Союзу у вигляді видання законодавчих нормативних актів, які ґрунтувалися б на відповідних нормах права Європейського Союзу;

г) надзвичайно актуальним завданням слід уважати розроблення та прийняття Пленумом ВСУ детальної постанови, яка була би присвячена проблематиці застосування та врахування рішень Суду у національному праві [1, с. 77-78].

Отже, рішення Європейського суду з прав людини є чимось середнім між класичним англо-американським прецедентом та континентальною правозастосовною практикою як сталою та послідовною позицією судів з конкретних питань правозастосування. Такі рішення містять правові позиції, які не є юридичними нормами, але мають відносно обов'язковий характер для самого Європейського суду з прав людини та правотворче значення для держав – учасниць і формуються у результаті конкретизації норм Конвенції. А відтак рішення Суду у його розумінні, можна вважати «правоконкретизаційними прецедентами».

Використані джерела:

1. Дудаш Т. Юридична природа рішень Європейського суду з прав людини (загальнотеоретичний аспект) / Т. Дудаш // *Право України*. – 2010. – № 2. – С. 173–179

2. *Европейский Суд по правам человека [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://european-court.ru/statistika-evropejskogo-suda-za-1959-2009-gody/>*
3. *Пархета А.А. Специфика застосування рішень Європейського суду з прав людини у правовій системі України [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik13_10.pdf*
4. *Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини [Текст] : Закон України від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.*
5. *Рабінович П.М., Федик С.Є. Особливості тлумачення юридичних норм щодо прав людини (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини) [Текст] // Рабінович П.М., Федик С.Є. // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДТ державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України - Серія 1. Дослідження та реферати. – Випуск 5.– Л., 2004. – 145 с.*

Пальцева Ольга Анатольевна,
студентка 5-го курсу юридического факультета
Гродненского государственного университета им. Я. Купалы

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ И КОНСУЛЬСКИХ ПРИВИЛЕГИЙ И ИММУНИТЕТОВ

Деятельность дипломатических представительств и консульских учреждений является неотъемлемой составляющей двусторонних отношений между государствами. Осуществление возложенных на данные учреждения полномочий по представительству аккредитуемого государства, а также защите законных прав и интересов его граждан невозможно без предоставления их сотрудникам, а также помещениям и транспортным средствам особого правового статуса.

Для реализации возложенных на них функций члены дипломатического представительства и консульские должностные лица наделены соответствующими привилегиями и иммунитетами, которые определены в Венской конвенции о дипломатических сношениях 1961 г. (далее – Конвенция 1961 г.) и в Венской конвенции о консульских сношениях 1963 г. (далее – Конвенция 1963 г.). В этих же конвенциях оговариваются пределы пользования такими привилегиями и иммунитетами, говоря о том, что они предоставляются не для отдельных лиц, а для обеспечения эффективного осуществления функций от имени их государств [ВКК].

Следует отметить, что в юридической литературе на протяжении длительного времени не существует единой точки зрения об объеме иммунитетов и привилегий консульских и дипломатических представительств. Наиболее оживленная дискуссия развернулась в свое время между представителями советской школы права. Так, если И.П. Блищенко и В.Н. Дурденевский считали, что в отличие от дипломата представительный характер консула выражен менее ярко и, соответственно, его консульский иммунитет более узок [2, с. 217], то К.К. Сандровский отмечал, что в двухсторонних консульских договорах и конвенциях СССР с зарубежными странами объем привилегий и иммунитетов консульских должностных лиц практически приравнивается к объему привилегий и иммунитетов дипломатических агентов [3, с. 282]. Позицию, сходную с К.К. Сандровским, занимал П.И. Лукин, который отмечал, что объем консульских иммунитетов, взаимно предоставляемых социалистическими странами друг другу, сближается с объемом дипломатических иммунитетов [4, с. 115].